

Učiteljski List

GLASILO „ZVEZE JUGOSLOVENSkih UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvaški na naslov: „Odbor za promicanje učiteljskih interesa za Istru“ Pazin. — Izdaja „Zveza jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24. — Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 8.

V Trstu, dne 16. junija 1920.

Leto I.

Za šolstvo v Istri.

Predsedstvo „Zveze jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu“ je vložilo na gen. civ. komisarja E. Mosconija sledeči:

PROSVED

Odbora za promicanje učiteljskih interesa za Istru u Pazinu.

Vašoj preuzvišenosti!

U ime svih jugoslavenskih učitelja Istre potpisani odbor prosvедуje u opće protiv svih internacija, šikanacija i zloraba vlasti prema jugoslavenskim učiteljima Istre, te zatvaranju hrvatskih škola i pretvaranju talijanske protuzakonite škole.

Napose iznaša ove činjenice:

- A) da su neki jugosl. učitelji bezrazložno internirani;
- B) da je priličan broj učitelja bez službe, jer otpušteni ili u dispoziciji;
- C) da se neke učitelje sa malom penzijom i bezrazložno umirovljuje;
- D) da se plaće odmeruju ili arbitrarno ili pogrešno i na štetu jugosl. učitelja;
- E) da su oblasti uvele samo talijansko uređivanje, što je protiv zakona i prakse.
- F) U koliko smo informirani, učinile se na ovim školama Istre ove zloporabe i nezakonitosti:

Kotar: Pazin.

I. Hrvatska škola u Pazinu je pre imala 8 razreda — sada ih ima 6. Upravitelj te škole je Talijan. Nije kvalifikovan za tu školu i nije došao do tog mesta redovitim putem. Za ovakve eksperimente nema uopće zakona.

- II. 1) Hrvatska je škola u Cerovlju potalijančena
- 2) „ „ Gologorici „
- 3) „ „ Novacima „
- 4) „ „ Veloj Ucki „
- 5) „ „ Bojunu „
- 6) „ „ Borutu „
- 7) „ „ Pazu „
- 8) „ „ Šušnjevcima „
- 9) „ „ Vranji „
- 10) „ „ Brestu „
- 11) „ „ Drenju „
- 12) „ „ Brdu „
- 13) „ „ Coru „

Napomena:

- a) neke su hrvatske škole zatvorene, a neke imaju manje učitelja.
- b) „Družbine“ su škole zatvorene.

Kotar: Pula.

- 14) Hrvatska je škola u Medulinu potalijančena
- 15) „ „ Lišnjanu „
- 16) „ „ Pomeru „
- 17) „ „ Premanturi „
- 18) „ „ Alturi „
- 19) „ „ Montiću „
- 20) „ „ Loboriki „
- 21) „ „ Štinjanu „
- 22) „ „ Peroju „
- 23) „ „ Kavranu „
- 24) „ „ Marčani „
- 25) „ „ Krnici „
- 26) „ „ Barbanu „
- 27) „ „ Raklju „
- 28) „ „ Šajini „
- 29) „ „ Kanfanaru „
- 30) „ „ Rovinj. selu „
- 31) „ „ Baratu „
- 32) „ „ Sošićima „
- 33) „ „ Smoljanima „

Napomena:

- a) neke su škole zatvorene.
- b) „Družbine“ su škole zatvorene.

Kotar: Poreč.

- 34) Hrvatska je škola u Foškulinu potalijančena
- 35) „ „ Fontanama „
- 36) „ „ sv. Lovreč Paz. „
- 37) „ „ Kašteliru „
- 38) „ „ Topolovcu „
- 39) „ „ Baderni „

Kotar: Krk.

Neke su hrvatske škole zatvorene. 14 hrvatskih učitelja pobeglo u Jugoslaviju. „Družbina“ škola u Krku zatvorena.

Kotar: Lošinj.

Od 10 hrvatskih škola 5 ih je zatvoreno. (Čunski, Susak, Unije, Nerezine i Orloc).

Kotar: Volosko.

Sve su „Družbine“ škole zatvorene. Neki su učitelji još u internaciji. 11 učitelja je pobeglo u Jugoslaviju.

Kotar: Koper.

40) Hrvatska škola u Ročkom polju potalijančena. Neke su naše škole zatvorene (Draguč, Hum, Brgudec, Lanišće i Dane). „Družbine“ škole su zatvorene.

Tražimo:

- a) da nam se otvore sve škole, koje smo imali pre talijanske okupacije;
  - b) da se ustanove i otvore i tamo hrvatske pučke škole gde je od potrebe. Neke su već i sistematizovane;
  - c) da se „Družbi“ dozvoli, da ponovno vrši svoj rad oko naobrazbe i prosvete našega naroda, da može otvoriti svoje škole;
  - d) da se bivšim interniranim učiteljima, a tih je lepi broj, dade podpuna zadovoljština u moralnom i materijalnom pogledu;
  - e) da se sve definitivne učitelje, koji su bili protuzakonito premešteni ili im se je dogodila bilo kakova protuzakonitost, uspostavi na njihova prvašnja mesta, te da se unapred sa svim učiteljima stupa po opstojećim školskim zakonima;
  - f) da se ne namesta nekvalifikovane osobe na učiteljska mesta;
  - g) da se pobeglim učiteljima dozvoli povratak i da se ih namesti na njihova učiteljska mesta;
  - h) da se otvore sve škole i zavodi, koji su zatvoreni za vreme okupacije;
  - i) da se otvore naše gimnazije u Pazinu i Volosko-Opatiji; da se otvori hrvatsko žensko učiteljsko učilište u Pazinu;
  - j) da jugoslavenske škole nadziru jugoslavenski nadzornici, kako je i pre okupacije bilo;
  - k) da jugoslavenske škole upravljaju jugoslavenski učitelji;
  - l) da poučavaju talijanski jezik, na jugoslavenskim školama gdje je već uveden kao predmet, naši učitelji, koji su za to već osposobljeni;
  - m) da hrvatske i slovenske školske knjige urede i eventualno sastave sposobni jugoslavenski učitelji iz okupiranih pokrajina.
- Ovoliko smo bili dužni predočiti V. E. radi naše staleške organizacije.
- Nadarmo se, da će do buduće školske godine biti sve naše pritužbe i želje uvažene i da će moći jugoslavensko učiteljstvo nesmetano vršiti svoju kulturnu misiju među našim narodom.
- Bilježimo se za osobitim poštovanjem.
- U Pazinu, dne 23. maja 1920.

Odbor

za promicanje učiteljskih interesa za Istru.

Šolske knjige.

V teh dneh je prejela „Zveza“ od civ. komisarijata v Trstu odlok glede bodočega odbora za sestavo slovenskih in hrvatskih šolskih knjig. Iz imenika, ki ga je bila svoj čas predstavila šolski oblasti, je ta izbrala sledeče učitelje in učiteljice, ki naj se jim poveri vse delo.

Za slovenske šole.

Logaški šolski okraj: Tratnik Fran, Zupančič Frančiška in Leskovec Leopold.

Postojnski šolski okraj: Kenič Andrej, Horvat Adolf in Šraj Janko.

ToIminski šolski okraj: Ločniškar Franc. Tržaški šolski okraj: Krašević Ivan, Samec Janko, Kleinmayr Ferdinand, Dolenc Marija in Daneu Ivan.

Koprski šolski okraj: Leonardis Gregor in Čendem Angela.

Goriški šolski okraj: Bajt Franc.

Za hrvatske šole.

Krški šolski okraj: Radić Mihael.

Šolski okraj Volosko: Rajčić August, Mučalo Anton, Baf Franc, Přebil Karel in Jakac Jakob.

Koprski šolski okraj: Sepić Vincenc in Sirotić Josip.

Pazinski šolski okraj: Medvedić Ivan, Opašić Anton, Sufić Ester, Zlatić Marko, Jerčić Marija, prof. Zgrablić Martin, Lukež Karel, Stihović Leopold.

Predelane ali pa nanovo spisane knjige je treba predložiti Osrednjemu uradu za nove pokrajine (Rim) po posredovanju gen. civ. komisarijata v Trstu najkasneje do konca meseca julija t. l. — Sestavljene morajo biti na podlagi začasnega učnega načrta, ki ga je izdala za naše pokrajine oblast sama dne 9. maja t. l. N. 311/3904.

* * *

Tudi pri šolskih knjigah je tedaj obveljal isti „motto“, ki nam ga je oblast postavila za obravnavanje podrobnega učnega načrta: „S polno paro naprej!“ Naj nam verjamejo gospodje pri šolski oblasti, da dobre knjige ni mogoče spisati v enem ali dveh mesecih; kaj še, da bi jo mogli danes, ko nam manjkajo vsi potrebni viri, ki jih bo treba šele iskati po raznih knjižnicah tu in izven premirne črte. Pa bi nam bila vsaj sama dala dober vzgled in naj bi ne bila lezla na delo s polževskim korakom, ki ne premeri niti v sedmih letih sedem palcev visoke krtine. Če je rabila sama za izbiro 30 imen in izdanje 1 akta dobre štiri mesece, potem si smemo tudi mi določiti najmanj tolikšen čas, da bo naše delo tudi preišljeno in dobro. Čitank, ki bi jih pa že po enem letu morali zopet ovreči, pa ne prenesejo mršavi žepi naših otrok. Prosimo torej!

Al. Hreščak:

„Komunizem učiteljstvu“.

To je naslov neke uredniške notice „Goriške Straže“ od 3. t. m., v kateri se z upom in strahom pretresuje vprašanje, ali je učiteljstvo že prestopilo v komunistični tabor ali ne. „Goriška Straža“ nas ponovno poziva, da pridemo »ven z besedo«. Kajti ona hoče vedeti, pri čem je.

Povdarjam predvsem, da nimam niti najmanjšega povoda dvomiti o iskrenosti čustvovanja „Goriške Straže“, ko zasleduje korake slov. učiteljstva v zasedenih okrajih, kajti učiteljstvo, skupno z duhovščino, pomenja danes za naše ljudstvo lahko srečo ali nesrečo, blagoslov ali prokletstvo. Od naše dobre ali slabe volje je odvisen prepoved ali degeneracija slov. ljudstva, to se pravi: življenje ali smrt. Usodopolno vprašanje »Biti ali ne biti?« visi kot Damoklejev meč nad našimi glavami. Jugoslovensko učiteljstvo zsedenege ozemlja si je sleherni trenutek v svesti, da gre zdaj za vse; ne zaradi Pariza, Londona in Pallanze, marveč vsled podirajoče se kulturne zgradbe zadnjih stoletij, ki grozi pokopati pod svojimi razvalinami — ne državljana, ampak — človeka. Vse revolucionarne dobe so izlivale z vodo vred tudi otroka iz kopeli. Ko se zibljejo temelji človeške družbe, ko se človeštvo otrasa tesnih anahronističnih okov, so le redki, ki ločijo absolutne od relativnih resnic, pač pa mnogi demagogov, ki si domišljajo, da bodo ustvarjali večne resnice iz svoje nečimernosti. Učiteljstvo, ki stoji vsak dan — ne pred političnimi strankami — ampak pred dušami svojih gojencev, ki jih misli oblikovati, bo stalo vedno na straži, da obvaruje absolutnost teh duš pred relativističnimi jurišarji. Razločevati pa mora bistvo od oblike, večnost od minljivosti, da ne bo v imenu resnice pomagalo tirati človeštva v suženjstvo, da ne bo v brambi preživelih družabnih oblik cokolj ob kolesju normalnega kulturnega razvoja.

A ta pravilen družboslovni vpogled je le bolj negativna naloga učitelja; pozitivna njegova naloga je straža ob vratih človeške duše. »Človeštvo mora na pot, da poišče svojega duhovnega preroditelja. A vse je odvisno od volje; krepka volja pa gotovo najde.« tako sem formuliral v 2. št. »Učitelj. Lista« bistvo moderne vzgoje.

Da pa ostane na jasnem glede cilja in sredstev svojega dela, da ta cilj in sredstva posploši v vsej deželi, da pribori sebi trdne gnotne podlage, da dá poudarek svojemu prepričanju povsod tam, kjer imponira le moč, — t. j. pri močeh moči — mora učiteljsvo v organizacijo; kajti ironija zgodovine je, da korakajo vsi današnji še-predstavitelji individualizma brezobzirno preko trupel posameznikov tako, da jim lastno delo postavlja na laž njihovo prepričanje. To so torej naloge učiteljske organizacije, ne liberalne in ne komunistične organizacije. Borba za naš kruh ni niti liberalna, niti komunistična, je naša — učiteljska borba. Res je pa, da smo se morali boriti za kruh včasih z liberalci, včasih s klerikalci — Bog jim odpusti tudi ta greh, kakor jim ga odpuščamo mi. »Goriška Straža«, ki zastopa oboje, naj jim pa pové, da v naših srcih ni sovraštva.

Učiteljsvo je združeno po posameznih političnih okrajih v okrajna društva, ki so se strnila letos o Svečnici v Zvezo vseh učiteljskih društev v zasedenem ozemlju. Vse razprave prvega Zvezinega zborovanja so bile objavljene v »Uč. Listu«. Vse najaktualnejše zadeve učiteljsva se nadalje obravnavajo v »Uč. Listu«. Nujno je torej potrebno, da ima vsakdo natančen vpogled v to delo, če hoče pravično ocenjevati učiteljsko organizacijo. Že dejstvo samo na sebi, da so združeni v »Zvezi« vsi učitelji brez ozira na politično pripadnost, ne dovoljuje, da bi »Zveza« zasledovala druge smotre razum zgoraj navedenih. Drugih organizacij pa, ki bi diferencirale učiteljsvo po političnih težnjah, v naši deželi ni. Ko se bo to zgodilo, bo »Gor. Straža« lahko natančno informirala slovansko javnost, kajti dotične politične učiteljske skupine se gotovo ne bodo skrivale.

Če torej »Gor. Straža« dobi še kako vprašanje o tem, ali je učiteljsvo že prestopilo v komunistični tabor, naj pouči dotične radovedneže tako-le:

»Naše učiteljsvo ne more celotno prestopiti v nobeno politično stranko: 1. ker ni politično, ampak strokovno organizirano, in 2. tudi če bi bilo politično organizirano, bi ta organizacija ne bila samo komunistična.

Kar imenujete, spoštovani vprašalec, komunizem učiteljsva, ni nikak komunizem, ampak le organizacijo vprašanje učiteljsva v boju za njegove gnotne in moralne cilje. Delavska zbornica, v katero je učiteljsvo prisiljeno vstopiti, ni komunizem in ne komunistična stranka, akoravno je res, da tvorijo danes komunisti večino njenih članov, ampak je strokovna zveza vseh tistih stanov, ki mislijo, da si z medsebojno podporo pribore življenja vrednejšo existenco. Delavska zbornica ne predpisuje svojim članom nikake religije, nikakega svetovnega naziranja, nikakega političnega prepričanja; pač pa zahteva od njih medsebojno solidarnost in zvestobo. Nudi pa zato vsakemu članu podporo tisočev sotrpinov v boju za njegovo pravico. Vsi zapostavljeni so lahko njeni člani, izključeni so le zapostavljalci.

Naše učiteljsvo nima izbire; druge opore nima, na katero bi se naslonilo. Če prinaša s seboj v »Delavsko zbornico« možat namen, pomagati sotrpinom, je lahko zagotovljeno, da nam so člani v potrebi ne odrečejo pomoči. Našemu učiteljsvu v potrebi pomagati, se pravi, ohranjati mu moči, ki jih tako krvavo potrebuje, da bo moglo biti svojemu narodu res pravi učitelj in vzgojitelj, ne pa lutka v rokah menjajočih se političnih strank. Če hočemo svojemu narodu dobro, želimo mu značajnih učiteljev, in če misli naše učiteljsvo, da bo v trdni zaslombi pri Delavski zbornici« dvignilo svojo pravstvenost, želimo mu le, da bi ne bili niti oni, niti mi varani v svojih upih. Naši učitelji, ki stoje danes pred vprašanjem vstopa v »Delavsko zbornico« so ostali moško na svojih mestih v težkih narodovih dneh in jih niso zapustili kakor miši potaplajočo se ladjo. Zato nimamo niti najmanjšega povoda, dvomiti o tem, da bi utegnili storiti kaj takega, česar bi ne mogli opravičevati niti pred svojo vestjo, niti pred zgodovino.«

Naš šolski problem v italijanski luči.

Le redkokedaj se zgodi, da se loti tujec obravnavanja naših kulturnih potreb z vso ono objektivnostjo mišljenja in presojevanja, ki je potrebna ob problemih, kateri bi morali stati pravzaprav izven vsakega političnega boja, ker pomenijo človeštvu vsakdanji kruh, ki ga prekvašuje in preobrazuje v njegovem čustvovanju in mišljenju, v njegovi duševnosti. In eden izmed najvažnejših problemov je vsakemu narodu gotovo — šola. Doslej smo bili vajeni, da je zrl vsakdo na to našo najvišjo življenjsko potrebo z očesom zavisti, da je presojal ta naš postulat iz vidika lastne koristi ali nekoristi. Kakor da bi hotela potrditi veljavnost tega pravila, pa je prišla bela vrana in storila — nasprotno!

V tedniku »L'Unità«, ki ga izdaja v Rimu poslanec G. Salvemini, je napisal tržaški profesor dr. Aldo Oberdorfer članek o šolstvu Trsta, v katerem se je dotaknil, obravnavajoč v podrobnostih bodoči njegov razvoj, tudi vprašanja našega, slovenskega šol-

skega problema. Članek je izšel sicer že pred enim letom, a je vendar toliko zanimiv in še danes aktualen, da ga hočemo posneti v širokih obrisih.

Ko je pisatelj v koncizni in lapidarni besedi orisal stanje tržaškega šolstva še izza avstrijskih časov in je ugotovil njegovo visoko razvojno stopnjo, primerjajoč ga s šolstvom ostale kraljevine, pride z ozirom na njegov notranji ustroj do edino pravilnega zaključka, da naj izvrši na njem italijanska uprava le tiste reforme, ki so neobhodno potrebne vsled izpremembe političnega režima; varuje naj se pa odpraviti vse dobro, ki je v njem, ker bi bilo tako postopanje v škodo ljudstva. O učnih načrtih piše doslovno: Odkritosrčno rečeno ti načrti, čeravno so avstrijski, vendar visoko presegajo naše in uspehi, ki smo jih z njimi dosegali, so bili boljši od onih v naših šolah (v kraljevini), tako da si želim, naj bi naše naučno ministrstvo izvršilo z vso previdnostjo morebitne izpremembe na šolstvu odrešenega ozemlja. Želeti bi bilo celo, da bi ministrstvo skušalo dvigniti šolstvo v kraljevini na stopnjo — gotovo mnogo višjo — tržaškega. —

Po podrobnem navajanju vseh mnogovrstnih šolskih zavodov našega mesta, predlaga, naj se opusti kot nepotrebni nemška tehnika (Realschule) in gimnazija ter se dotakne zopet reforme učnih načrtov, kjer navaja potrebo, da se takoj izprememijo načrti za zgodovino, zemljepisje in verouk. Težavnejša se mu zdi preureditev meščanskih šol, ki nekako odgovarjajo nadaljevalni šoli (Scuola Complementare) v Italiji, a to le zaradi dejstva, da na slednjih poučujejo profesorji s srednješolsko izobrazbo, medtem ko poučujejo na prvih ljudskošolski učitelji s posebnim, strokovnim izpitom.

V zameno za popolno opustitev nemških srednjih šol pa zahteva uvedbo nemščine kot obveznega predmeta na vseh ital. srednjih šolah in sicer ne samo iz kulturnih, ampak tudi iz praktičnih vzrokov. Nemščina naj bi bila nekakša posredovalka v trgovskih odnosih Trsta z ostalim zaledjem, t. j. s Čehi, Jugosloveni, z Ogrji in Rumuni. Neznatni manjšini tržaških Nemcev bi bilo treba dovoliti najmanj 1 ljudsko šolo, a to pa zaradi pravičnosti. Do tu se pisatelj peča s svojerodnim in ostalim (nemškim) šolstvom.

Potem prehaja na naše, slovensko šolstvo in ker je ta odstavek važen, ga hočemo podati v prevodu: »Zelo kočljiva in težavna je zadeva slovenskih šol v Trstu. Znano je, da je tržaško mesto — upravljano po liberalnih-nacionalnih — odrekalo vedno Slovincem ne samo pravico do srednje šole v Trstu, ampak tudi najpomembnejši elementarni pouk; samo v okolici so se dovoljevale ljudske šole.

Ni potrebno, da bi sodili danes to politiko, ki je puščala tisoče otrok brez ljudskošolskega in srednješolskega pouka, ali da bolje rečemo: ki jih je prepuščala propagandi sv. Cirila in Metoda (in drugih enakih svetnikov), kjer jih gotovo niso učili ljubezni do bližnjega!)

Stranka, ki je gospodovala v mestu v zadnjem petdesetletju, se je opravičevala za to svoje počenjanje z razlogi, ki so lahko obveljali v dobi splošnega (nacionalnega) boja ob Jadranu. Tudi odrekli danes Slovincem in Hrvatom na italijanskih tleh one šole, do katerih imajo neoporekljivo pravico, bi bila ne samo zmeta, ampak tudi krivda.

Danes mora dati italijanska država Slovenom — kolikor jih že bo, — ki bodo zajeti v nove državne meje, gotovost, da ne bodo v nikakršnem oziru oškodovani v narodnem značaju in da bodo dobili od nove vlade — vsled medsebojnih garancij o ravnanju z Italijani bodoče jugoslovenske države — vsa potrebna sredstva, da se ubranijo vsakršnemu poizkusu raznarodanja. Od teh je najvažnejša šola. Te ne bo mogoče odrekati tudi Slovincem mešanih krajev a niti onim jezikovnim otokom, ki so raztreseni v laških pokrajinah.

Tedaj Trst, kjer so Slovenci manjšina, vse prej nego upoštevanja nevredna, bo moral imeti slovenske šole, tudi če bodo te zadele ob staro sovraštvo in starinske predsodke italijanskega ljudstva. Da bi vzdrževal te šole, vsaj ljudske, mestni magistrat, se mi ne zdi možno, dokler vladajo v njem liberalci; toda ko enkrat izpremene volitve lice mestnemu zastopstvu, in bodo izginili vsi nacionalistični nagibi, ne bo težko najti rešitve tudi v tej reči.

A dokler je tako, je sveta dolžnost italijanske države, da dá svojim novim, neitalijanskim državljanom možnost ljudskošolskega in srednješolskega pouka v Trstu s tem, da otvori tu kar najhitreje ljudske šole in vsaj eno srednjo šolo s slovenskim učnim jezikom.

Nepotrebno se mi zdi še pristavljati, da bo treba na teh šolah učiti že od prvih let naprej tudi jezik Italije, njeno zgodovino in literaturo, da bo treba resno pokazati otrokom in mladeničem, kaj je nova država, katere državljani bodo, in sicer z največjim spoštovanjem do države, od katere so jih odtrgali politični vzroki a h kateri jih bodo vezala čustva.«

Trditve, da bi postopanje na CM šolah odgovarjalo piščevemu mnenju, zavračamo z opazko, da je naš učitelj samo učitelj in ga ni primerjati — z italijanskim! Ured.

To so misli prof. Oberdorferja, ki je socialist in je skušal s svojim člankom pokazati Italiji pot, ki bi jo imela ubrati pri reševanju našega šolskega vprašanja. Enoletna praksa nam je pokazala, da nimajo italijanske šolske oblasti niti toliko smisla za kulturne potrebe našega ljudstva, kolikor bi ga ne smele imeti niti pri najprimotivnejšem rodu srednje Afrike. Za Italijo in za tržaški magistrat Slovencev ni v Trstu. Od te strani nam niso še dali pravice. Še več: Zavod, ki smo si ga odprli in ga vzdržujemo z žulji svojih rok, je izpostavljen dan za dnem šikanam ravnostih oblasti, ki bi nam ga morale pravzaprav vzdrževati.

Iz organizacije.

Poziv na učiteljski sestanek u Matuljima. Dne 1. jula o. g. u 2 sata popodne obdržavat će se u pučkoj školi u Matuljima sestanek učitelj (ic) a voloskoga kotara uz sledeći dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2. Priopćenja. 3. Ljudski život i pesma. Raspravlja kol. g. Vekoslav Ličan. 4. Rasprava o doznačenim novim berivima. 5. Slučajnosti.

Opaska k IV. t. Nova su beriva doznačena, ali mnogi nisu dobili tačno, što ih ide — toliko ima tih pogrešaka. Svatko neka donese sobom sledeće podatke: Dan nastupa 1. službe, trajanje službe na javnim puškim školama, mesec i godina ispita osposobljenja, obiteljske podatke (kakve je poslao na više vlasti početkom febrara o. g.), tačan iznos dohodaka dne 1. 5. 1919. i to napose: Plate, kvin-kvenija, funkcijskoga, lokalnoga, skuparinskoga doplatka, nadalje, koliko mu je doznačeno novih beriva: Plate, skuparinskoga, funkcijskoga, lokalnoga, dopunjenog (diff. compl.) doplatka. — Kotarski odbor.

Skupština Krčkog učit. društva. Dne 22. V. o. g. obdržavalo je Krčko učit. društvo svoju 25. glavnu god. skupštinu v Puntu.

Skupština bila je sazvana za dne 1. maja i redovito prijavljena, 15 dana prije, polit. oblasti. Medjutim, ova je obdržavanje skupštine 1. maja dan prije brzojavno zabranila, motivirajuć to time, da joj nije stigla nit' molba, nit' prijava za obdržavanje skupštine.

Skupština bila je brojno posjećena: 32 člana i gost P. Matanić.

Predsjednik, kol. Uravić, toplo je pozdravio skupštinare i ocrtao glavne momente u životu društva od posljednje gl. skupštine, obdržavane u Korniču 22. XII. pr. god.

Tajnica - blagajnica, kol. Pavačić, ocrtao je društveni rad u spomenutom razdoblju i prikazala stanje društvene blagajne.

Na jednodušnu želju odlučio se dosadanji društveni odbor da upravlja društvom i dalje, do iduće glavne skupštine.

Kol. Katunar i kolegica Kraic raspravili su temu: Utjecaj rata na školu i moralno-etički razvitak mladeži.

I jedan i druga učinili su to temeljito i pjesničkim zanosom, te nam prirediše jedan sat pravog duševnog užitka.

Iza debate prihvatile se primjerene rezolucije.

Njihove rasprave dokazom su, da usprkos ordiniranog egoizma i grubog materijalizma, danas svuda na dnevnom redu; usprkos činjenice, da se danas etičko-moralne vrijednosti slabo cijene te da su ideali današnje pretežne većine društva... žep i želudac, učitelj, recte pravi učitelj, ostaje uza sve to idealista.

Dopuštamo, da ta činjenica doprinaša, da je učiteljsvu u materijalnom pogledu zlo, jer idealisti redovito nisu elementi podesni za svagdanju društvenu borbu, ali stoji nesumnjivo, da je to faktor, koji visoko diže našu moralnu vrijednost.

Kol. Katarinić referirao je o lex Berenini, koja nam određuje nova beriva. Doznali smo, što bismo sve morali primiti, morali velju, jer do danas ostaje sve kod pustih obećanja, na vrbi svrala.

Odaslalo se dotični telegram na gen. civ. komisara u Trstu, tražeć likvidaciju poboljšica, svečano obećanih još za 1. februara.

Kol. Radić referirao je o jedinstvenom jugoslov. učit. društvu za čitavu Istru i stališkoj organizaciji.

Skupštinari su dokazali, da znadu što je staleška i narodna svijest: svi se upiraju nad članove spomenutoga društva i uplatiše članarinu, tko ze jedan, tko za dva mjeseca, pa i oni naši mladi kolege koji u službi od prošlog novembra, još i danas očekuju doznačenje plaće.

S obzirom na naš još nejasni, mutni politički i opći položaj, skupština je zaključila, da naše društvo za sada ne likvidira. Medjutim, pala odluka kakva mu drago, jedno je stalno: naša matuška Učka ne će nas dijeliti, već će biti simbol, koji će nas spajati s braćom u čvrsti i u najgorom slučaju kulturno-duševni voz.

Zem. odboru u Poreču bio je odaslan brzojav, kojim se odlučno traži, da šestorici kolega, u službi od prošlog novembra još, budu već jednom doznačena beriva. Žalosna je činjenica, da učitelj svoju krvavu

zasluženo plaću mora čakati 7 mjeseca, a medjutim gladovati i izvirgavati se poniženjima.

Protiv takvim žalosnim pojavnima i ovim putom dižemo svoj protest.

Kot. šk. nadzornik Tribusson, koji je u ovom pitanju, priznajemo istini za vrlju, učinio svoju dužnost, ishodio je spomenutim kolegama da nekako prokubere, predujam od 500 L svakom od ... odbora kot. apovezacije!

Ne čemo, da komentiramo »brigu« gospode u Trstu i Poreču za učiteljstvo. Činjenice same i odveć jasno govore. Zaključilo se: 1. zatražiti od kompetentne vlasti doznaku dotacije kot. učit. knjižnici, naravno i aratra, jer učiteljstvo redovito doprinosi u to ime od svoje plaće zakonom predviđeni iznos; 2. izvršivanje zakonskih ustanova o pohadjanju škole; 3. nek školske prostorijske službe samo u svrhu pouka, kao takodjer neka druge stvari interne naravi.

Iza skupštine bilo je skupni objed, koji je prošao u najboljem raspoloženju.

Na prijedlog našeg predsjednika dali smo svaki po par lira za obitelj kolege Stiglića.

Naša je skupština svakako jedna od najuspjelijih, a pogotovo za to, što je postigla, da smo svi u jednom kolu s braćom preko Učke. —d—

Zborovanje »Tolminskoga učiteljskoga društva.«
Zborovanje »Tolm. učit. društva« v Tolminu dne 24. maja je bilo precej dobro obiskano. Po pozdravnom nagovoru predsjednika Rakovščeka je bilo govor o učiteljskem naraščanju. Predsednik je povdarjal, kako vzvišena, pa tudi teška naloga je poverjena učiteljstvu. Le zadostno izobraženo učiteljstvo jo more premagovati v celoti. Zato obsoja, ker se nastavlja na učiteljsku profesorji, ki ne poznajo našega jezika, tako da učenci pogostokrat napačno razumevajo učno snov, ki se jim podaja. Nato da prebrati spomenico, v kateri so obrazložene sedanje razmere na učiteljski in naše zahteve, ki jih stavimo do te šole. Sprejete so bile te resolucije:

1. Razpišejo naj se učna mesta na učiteljski.

2. Ravnatelj pedagogija mora biti odličan pedagog in sin našega naroda.

3. Nastavijo naj se taki profesorji, ki so zato vsposobljeni in imajo potrebne izpite iz učnega jezika.

4. Učiteljske naj se preseli s prihodnjim šolskim letom iz Tolmina v Gorico, kjer je zgrajeno v ta namen moderno urejeno, šolsko poslopje.

5. Država naj razpiše za dijake običajne ustanove. Nato se je govorilo o pristopu Zveze k Delavski Zbornici. Izzvala se je živahna debata, v katero so posezali posebno tovariši Rakovšček, Kašča, Gerželj, Ločniškar in Filip Podgornik. Predsednik prosi zborovalce, naj se ne spuščajo v nadaljno debato, ker je nujno potrebno, da se takoj izjavijo za ali proti pristopu. Pri glasovanju je bil za pristop **en glas** večine.

Sledilo je predavanje tovariša Drekonje o čitaniki - začetnici. Predavanje je bilo skrbno sestavljeno in se objavi v našem glasilu.

Med slučajnostmi je bil govor o nekdanjem deželnem učit. društvu in o zastalih pavšalih za l. 1917 - 1918. Sprejeti sta bili tudi zahtevi, da naj se čimprej skliceta seja okr. šolskega sveta in uradna učiteljska konferenca.

Namesto nagrobnih spomenikov pokojnima tovarišema Fr. Peternelu in Cv. Faganelu se je nabralo 235 L za stradaljočo deco Ant. Stiglića v Istri.

Goriško okrajno učiteljsko društvo je imelo svoje zborovanje dne 6. t. m. Zbralo se nas je 74 tovarišev in tovarišic.

Tovariš - predsednik Križman prebere okrožnico okrajnega šolskega sveta v Gorici z dne 11. marca t. l. št. 232/I. Neusmiljeno jo je mrcvaril in pobijal, ter dokazal, da ni krivda silnih neredov v šolah našega okraja »brezbrižno učiteljstvo«, temveč oblastnija, ki ne skrbe zadostno za vzpostavitev naših šol in ne ravna po predpisih šolskega in učnega reda, ki je še vedno v veljavi. Po daljši vroči debati so se soglasno sprejeli predlogi tovariša Možine:

1. vzpostavi naj se zopet zakoniti okrajni šolski svet z učiteljskimi in ljudskimi zastopniki;

2. za neopravičene šolske zamude naj se stariši brezobzirno kaznujejo.

Okrožnica pravi: »Da se zopet povrmeta red in disciplina v šolo, okrajni šolski svet poziva **brezbrižno učiteljstvo**, naj izvršuje svojo dolžnost; zakazuje i. t. d., vabi, naj se učiteljstvo odpove vsem poslom, ki se ne zlagajo s šolo in častjo učitelja - vzgojitelja, kar bo šoli in učiteljskemu ugledu le v korist; opozarja, da se bodo napram brezbriznemu učiteljstvu uporabljala odslej vsa razpoložljiva sredstva do skrajnega: poučevati — ali zapustiti službo.«

Predsednik Križman pa je v imenu učiteljske stanovske organizacije pozival, (zaukazoval ni) vabil in opozarjal šolske oblasti, da mora učiteljstvo preživljati s bornimi dohodki sebe in svoje, da mora pošiljati svoje lastne otroke na srednje šole izven mej Julijske Benečije, ker nimamo tu skoraj nikakih srednjih šol, da se morajo oblastveno vzpostaviti še

mnoge šole, da se morajo namestiti po vseh šolah kvalificirani učitelji, da se morajo zgraditi porušena šolska poslopja, spisati primerne učne knjige, obnoviti legalne šolske oblasti i. t. d., i. t. d., kar se tudi sme imenovati »brezbrižnost«, ki se je prijala sedanjih šolskih oblasti.

Debata je dokazala, da je ta okrožnica neutemeljena in da na neopravičen način vali vso krivdo za sedanjo šolsko in učiteljsko mizerijo, katero je povzročila svetovna vojna na nedolžno učiteljstvo, ki je vstvarjalo čudeže, da je moglo v tej žalostni dobi ohraniti pri življenju sebe in svoje družine v silnem beganju, stradanju in zatiranju izven domovinskih mej. Kot objektivni poročevalec pa smem tudi povedati nekaj, česar ni povedal niko. Okrožnica ima tudi svojo solnčno stran. Vzdrnila je mnoge k intenzivnejšemu delu. Bilo ji je geslo: »Dejanje mi ljubi in boj se pokojal!« Dejanje pa je geslo tudi našem stanu, ker hočemo žveti, delati in nočemo umreti, lenuhariti!

Tovariš Urbančič pravi: »Vsled mnogih okrožnic okrajnega šolskega sveta je pribita resnica, da se je učiteljstvo uradno oprostilo vsake soudeležbe pri verskih vajah na ljudskih šolah in želi, da bi se v tem oziru sklenilo enotno postopanje na vseh šolah z ozirom na procesije križevega tedna, spovedne dneve, šolske molitve i. t. d. Formulirati moramo sklepe; ki natančno precizujejo naše stališče, Kar sklenemo, moramo uveljaviti tudi pri oblasti in moramo kot discipliniran stan z vso natančnostjo skrbeti za udeležitev teh sklepov na vseh naših šolah.«

Po daljši debati se je soglasno sklenilo:

1. učiteljstvo se procesij križevega tedna ne udeležuje, ker mora vsled uradnih okrožnic v šolo;

2. spovedne dneve in razne običajne molitve opravlja vsak učitelj tako, kakor se mu zdi najprimernejše, da ne žali verskega čuta, šolske mladine in našega ljudstva;

3. radi verskih vaj ne sme trpeti šolski pouk, ker tako ukazujejo sedanji uradni predpisi.

Predsednik Križman otvori debato o pristopu učiteljstva k »Delavski zbornici« in povdarja, da bo sklepalo o definitivnem pristopu še-le počitniško zborovanje »Zveze jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu«. Dal je besedo tovarišu Urbančiču, ki se je udeležil v ta namen seje centralnega vodstva naše »Zveze« v Trstu.

V smislu namočil odborove seje učiteljske »Zveze« je Urbančič v daljšem govoru priporočal pristop celokupnega učiteljstva k Delavski zbornici. Obžaluje, da še nima njenih pravil in navodil, katera prireja sedaj tovariš Kleinmayr. Povdarjal je v svojem govoru, da spoštuje Delavska zbornica, vsako narodno, politično in versko naziranje, česar pa mnogi tovariši niso mogli ali pa morda niso hoteli razumeti pod vtisom, recimo, sedanjih razburkanih življenjskih razmer. Za svojo osebo je govornik prepričan, da bode Delavska zbornica najboljša opora pri boju našega stanu za razširjevanje ljudskega in ustanavljanje srednjega šolstva. Zavedno učiteljstvo je vedno stremilo za udeležitev proletarskih zahtev in resnično dejstvo je, da je zaveden demokratičen delavec vedno podpiral šolstvo in najbolj razumeval učiteljske boje za boljše gmetno in socialno stanje.

Tovariš Pajk se je v daljšem govoru izjavil proti vstopu v Delavsko zbornico in je govoril o ljubezni do domovine, o rodoljubju in o nekdanjih učiteljskih vzorih ter opozarjal na komunizem in na posledice sodobnega revolucionarnega gibanja.

Izkušena učiteljska borca tovariša Možina in Mmolja sta spretno zavrnila vsak dvom o rodoljubju nad tovariši, ki smo za pristop k Delavski zbornici in sta z živimi besedami podpirala Urbančičev predlog ter gradila vsako nasprotnikovo izvajanje. Po daljši debati stavi predsednik Križman Urbančičev predlog za pristop na glasovanje. Dvignilo se je 28 rok, a ko je uvedel proti glasovanje, se je dvignilo 12 rok, kar naj dokazuje, da je pretežna večina učiteljstva za pristop k Delavski zbornici. Na prihodnjem zborovanju bode prav gotovo 95% goriškega učiteljstva glasovalo za načelo razrednega boja.

Šolske vesti.

Veselo znamenje. Zmislil za organizacijo se v naših vrstah širi. Člani posameznih društev se množijo in s tem pridobiva tudi naša »Zveza« na notranji in zunanji moči. Ta pojav opažamo posebno pri organizacijah v Istri. Tamošnje hrvatsko učiteljsko društvo, ki je štelu ob ustanovitvi »Zveze« nekaj čez 70 članov, je v teh mesecih skoraj podvojilo njih število. V zadnjih dneh pa so se prijavili tudi naši tovariši iz otoka Krka. S tem smo pridobili 30 novih duševnih delavcev, ki jih najpristrčneje pozdravljamo v naši sredi. V veliko zadoščenje nam je, da je naša naša misel toliko razumevanja med našim stanom in trdno upamo, da se bo tudi vsakdo oklenil dela, ki nas čaka v stanu in izven njega, s čisto ljubeznijo in vztrajnostjo, ki je potrebna, da nam bodo zagotovljeni tisti uspehi, ki si jih vsi želimo. Pozdravljeni tedaj še enkrat.

Slučaj Radić. Zgodil se je zopet slučaj, ki nam kaže, da so naše šolske oblasti pri izvrševanju svojih funkcij podlegle popolnoma vplivom blaznega šovinizma pocestnih nacionalističnih hujskačev.

V Lovranu službuje že dolgo vrsto let defin. nadučitelj Adolf Radić. Pred tedni pa ga je okr. šol. svet nenadoma prestavil v Klano in sicer iz službenih ozirov, kakor pravi tozadevni odlok, a tamošnjega učitelja, mladega tovariša Modrušana pa postavil na njegovo mesto v Lovrano. Premestitev se je izvršila na temelju § 18 pokrajinskega zakona od 9. X. 1901 Z. Z. L. št. 35, ne da bi bila oblast upeljala proti tov. Radiću nikakršne disciplinarne preškrave; da, še več: odlok ne navaja vzrokov premeščenja, ampak le suhoparno zaukazuje. Ker je premešitev tik pred koncem šolskega leta že iz pedagoških ozirov neutemeljena in kar zahtevajo ravno službeni oziri, ki jih oblast navaja, da ostaneta oba tovariša vsaj do konca leta na svojih starih službenih mestih, so stariši šolskih otrok intervenirali v tem zmislu na okrajni šolski svet v Voloskem - Opatiji in kasneje tudi telegrafično na deželni odbor v Poreču. A vse zaman! Okrajni šolski svet noče preklicati odloka, dokler se ne izreče v zadevi deželni odbor. Ta je zopet noče rešiti, dokler ne prejme mnenja prvega. In tako sta se morala tovariša pokoriti ukazu in se podati v prognanstvo, ne da bi se zavedala niti najmanjše krivde. Vendar se je pri teh intervencijah izvedelo za vzrok premeštitve. Tovariša Radića dolže hujskanja proti Italiji, seveda brez nobenih dokazov, ker bi ga drugače gotovo ne odposlali na »letovišče« v Klano, ampak bi ga zapeljali kar naravnost — v Trst.

Ta brutalen čin oblasti je izzval med učiteljstvom celega okraja največje ogorčenje, ker, če se ta praksa uveljavi zanaprej, bo jugoslovensko učiteljstvo izpostavljeno krivični maščevalnosti slehernega šovinista. Upravičeno tedaj zahteva z vso odločnostjo, da se krivica popravi in dekret preklicše še pred zaključkom šolskega leta, da se moreta oba tovariša vrniti takoj na svoji stari službeni mesti.

Tudi »Zveza« je po svojem predsedniku intervenirala na Gen. civ. komisarijatu v Trstu, a tu je prejela, odgovor, da se oblast ne more še izraziti o tem premeščenju, dokler ne dobi od krajevnih oblasti vseh potrebnih pojasnil. Tovarišu - predsedniku pa se je vendar obljubilo, da se stvar reši v najkrajšem času in da dobi takrat morebitno ugodno rešitev.

»Znanstveno - založniški zavod v Trstu« je v teh dneh razposlal vsem šolskim vodstvom na ogled V. Bandelja: »Zgodovino Italije«, ki je po izjavah za ložništva samega že odobrena od vseh oblasti kot učna knjiga za ljudske šole. V pospremem pismu pravi založništvo še sledeče: »S sodelovanjem slavne »Jugoslovenske učiteljske zveze v Trstu« bodo za šol. leto 1920 - 21. sestavljene in dotiskane tudi druge potrebne nove šolske knjige itd.«

Ugotavljamo, da ta trditev ne odgovarja resnici in, v kolikor smo informirani, trdimo, da se ta zadeva ni obravnavala nikoli v sejah vodstva »Zveze«, ki tedaj ne more imeti, vsaj zasedaj, nobenih stikov z gorjomenjenim založništvom.

Želje in razgovori posameznih oseb pa gotovo ne upravičujejo gorjomenjenega odstanka v pismu založniškega zavoda.

In potem? Končni izpiti na ljudskih šolah so odpravljani. Vsaj za one učence, ki ne mislijo v srednješolske zavode. Ostali pa se morajo podvreči izpitu pred posebnimi komisijami, ki bodo ustanovljene na nekaterih šolah. Tudi med našimi učenci je mnogo takih, ki se bodo prijavili k tem izkušnjam. Kam pa potem z njimi? V katero srednjo šolo? Tež v Trstu nimamo, ker so nam jih zaprli. Oblast pravi: V italijanske! Mi pa pravimo: Naš človek ima pravico, da se izobrazí tja gori do zadnje stopnje v svojem jeziku. Srednješolski zavod v Idriji je bil ustanovljen za bivšo Kranjsko in mi se ga ne moremo posluževati iz mnogokaterih vzrokov. Opozarjamo šolsko oblast na besede, ki jih je zapisal pred enim letom prof. dr. A. Oberdorfer: »Sveta dolžnost italijanske države je, da dá svojim novim, neitalijanskim državljanom možnost ljudskošolskega in srednješolskega pouka v Trstu s tem, da otvori tu kar najhitreje ljudske šole in vsaj eno srednjo šolo s slovenskim učnim jezikom.« — Kdor je kulturne na jeziku, naj bo kulturne tudi v dejanjih! Slovenski učitelji smo tudi očetje in kam naj gremo letos s svojo deco?

Zveza učiteljskih sindikatov za Primorje. Dne 3. t. m. so se zbrali v Trstu zastopniki socialističnih učiteljskih udruženj iz naših pokrajin, da si osnujejo matico, ki naj bi urejevala za bodočnost vse njih delovanje. V to svrhu je bil izvoljen na tem sestanku pripravljalen odbor, da izvrši vse predpriprave za ustanovno skupščino.

Pri drugi točki dnevnega reda je poročal delegat Zorzenon iz Kopra o podrobnem učnem načrtu za ljudske in meščanske šole, ki ga je šolska oblast predložila v pretres učiteljskim organizacijam, na kar je bila sprejeta resolucija, ki načrt zavrača iz sledečih razlogov: 1. Novi učni načrt ne odgovarja

potrebam in zahtevam današnjih dni in meri na ohranitev starega šolskega reda. 2. Rok, ki je bil stavljen učiteljskim konferencam za pregledanje predloženega načrta, je prekratek. (12. junija t. l.) Sindikat si pridržuje pravico, da predloži sam oblasti učni načrt, ki ga smatra za primernejšega in popolnejšega, ter nalaga svojim somišljenikom, da se v učiteljskih konferencah drže poti, ki jo je zavzela v tej zadevi njihova strokovna organizacija.

Kolikor nam je znano, ni bil našim učiteljskim organizacijam še predložen novi učni načrt. Mislimo pa, da je ravnanje oblasti tudi ob tej priliki vsega obsojanja vredno, kajti načrta, ki naj bi veljal daljšo dobo za naše šole, ni mogoče ustvariti kar čez noč. Še manj pa bo mogoče zbrano snov vsestransko pregledati in pretehtati v roku, ki ga oblast predpisuje. Spomnilo se samo na žalostni rezultat, ki ga je žel sestavljalec šolskih čitanek prof. De Michelli, ker se je držal tudi opasnega gesla: S polno paro naprej! Res je šlo — naprej, pa je v njegovo nesrečo končalo — v jarku.

Nepotrebna skrb. Če že ne kažejo naše šolske oblasti prav nikakršnega zanimanja za naše najnujnejše kulturne potrebe, pa imajo nekateri krogi tržaškega prebivalstva naravnost pretirane skrbi za našo okoličansko dečo. Na srcu jim je posebno najmlajša, šoli še nedozorela deca. Kakor nam poročajo, so pred tedni ustanovili v Trebčah, čisti slovenski vasi otroški vrtec, čigar naloga menda bo: oplemenitev slovenskega otroka s kulturnimi dobrinami italijanske duše! Ustvaritelj te plemenite ustanove je »Odbor tržaških gospa« (Comitato delle Signore) ki ni našel nikjer ugodnejšega polja za svoje namene kakor ravno v okoličanski vasi. Mi pa vemo, da je v našem mestu obilo otrok, ki so bolj potrebni nego naši telesne in duševne oskrbe. Saj se že delj časa tržaška javnost razburja zaradi zanemarjenosti in pohujšanja mestne dece. Tu bi bilo najhvalejše polje za delovanje najrazličnejših »filantropskih« družb. Skrb za našega otroka naj prepuščajo le nam; varovali ga bomo skrbno vsakega telesnega, duševnega in tudi drugačnega — pohujšanja!

Slovensko gledališče v Trstu in mi. Na drugem mestu objavljamo poziv Dramatičnega društva; mi sami pripominjamo še to: Vprašanje nadaljnega obstoja slovenskega gledališča ni morda samo skrb Trsta in njegove najbližje okolice, ampak stvar je važna za vse ostalo zasedeno ozemlje. Če si hočemo ustvariti neko središče, od katerega naj izžariva kulturno delo po vsej naši deželi, tedaj bodi tudi naša skrb, da skušamo udeležiti najprej vse potrebne predpogoje za to. Med kulturno delo pa spada v najvišji meri tudi gledališka umetnost. Doslej je naše gledališče živelo vse preveč od milosti ali nemilosti obiskujoče publike, na katero se je moralo tudi ozirati pri sestavi svojega repertoarja. Priznati moramo, da je opravljalo svojo kulturno misijo z vestnostjo in uspehom, ki je bil edino mogoč v teh razmerah. Dandanes pa je treba vsestranskega poglobljenja in bi bil vsak kompromis v škodo našemu bodočemu duševnemu življenju. Naše gledališče se mora rešiti vseh denarnih neprilic, ki bi mogle ovirati njegov razvoj. Zato polagamo na srce vsakemu slovenskemu učitelju, da s primerno agitacijo obrazloži našemu ljudstvu ves dobiček, ki ga more imeti vsak narod od dobrega, edino na umetniški podlagi slovenskega gledališča, ki bi bilo obenem vsakemu tujerodcu najlepši dokaz naše visoko razvite duševnosti.

Za družino A. Stiglića. V 6. številki našega lista smo bili objavili poziv za pomoč bedni družini našega istrskega tovariša, ki živi še idanes v prognanstvu. Kakor nam poročajo iz Tolmina, se je na zborovanju tamošnjega učiteljskega društva nabral v ta namen znesek 235 Lir, ki je bil odposlan na vodstvo ljudske šole v Poljanah, p. Ičić v Istri. Opozorjamo še ostale tovariše in tovarišice na takratni naš poziv in prosimo, da slede i oni lepemu vzgledu tolminskega učiteljstva.

Popravek. V članku „Kaos u jugoslavenskim školama“ v zadnji številki našega lista je izpadla vrsta, kar občutno moti zmisel stavka, ki bi se moral glasiti tako: Osim toga nameravajo izbačiti iz satnice nekoje predmete, da tako dobijo mesta i vremena za talijanski jezik. Po toj osnovi imalo bi se dakle upotrebili jednu trećinu učevnog vremena i. t. d.

V članku „Naše plače“ sta se pomešali dve vrsti, ki si morata slediti tako: Sto hočemo mi učitelji? Da nam urede plaču tako, da možemo pristojno živeti. Ne bude li toga, mi ćemo uporno to tražiti itd.

Književnost in umetnost.

Oklic slov. Dramatičnega društva v Trstu (sedež Narodni dom, Piazza Oberdan 2). Ker se približuje gledališka sezona, ki bi imela začeti svoje delo meseca septembra, pozivlja odbor dramatičnega društva vse jugoslovensko prebivalstvo zasedenega

ozemlja, da podpre naše gledališče z denarnimi sredstvi že pred otvoritvijo sezone v večji meri nego doslej. To zahteva ogromno naraščanje režijskih stroškov in novo vpeljani davek na predstave. Potrebne so izdatne podpore, da zamoremo gledališče vzdržati in dvigniti novim potrebam primerno.

Slovensko gledališče v Trstu je poklicano, in razmere naravnost zahtevajo, da postane centrala za dramatične odre na deželi, katere bi zalagalo s knjigami, kostumi in eventualno z igralci. Dramatično društvo namerava letos uprizarjati ne samo slovenske, temveč tudi hrvatske igre. Te naloge bo mogoče izvrševati le tedaj, ako se bo gledališča olednilo vse naše prebivalstvo.

V prvi vrsti apeliramo na naše denarne zavode, da pripomorejo naši najvišjei kulturni instituciji, nadalje se obračamo do ostalih podjetij in družtev, trgovcev, obrtnikov, uradnikov, naših vrlih delavcev in kmetovalcev, sploh vseh naših ljudi, ki goje ljubezen do zdrave umetnosti. Pomagati svojemu gledališču je dolžnost in čast kulturnega naroda. Neizbrisna sramota bo za naš troimeni narod, ako dopusti, da ta kulturni bram propade.

Pozivljamo tudi slavno občinstvo, da kar v največjem številu pristopi v kolo društvenih članov. Letna članarina znaša samo 12 Lir. Odbor bo pošiljal okoli, da olajša plačevanje v mestu Trstu, svojega nabiralca in vljudno prosi, da slavno občinstvo stori svojo sveto dolžnost.

Enkratne podpore, kakor tudi članarina, v kolikor se ne bo pobrala po omenjenem nabiralcu, naj se blagovoli poslati na sledeče naslove: G. Jos. Bratož, blagajnik Dramatičnega društva, Trst, ul. Cesare Battisti 21 I. (Trgovska obrtna zadruga); Uredništvo lista »Edinost«, Trst, ul. S. Francesco d'Assisi št. 20 I.; Uredništvo lista »Delo«, Trst, via Zudecche 3 I. — Odbor Dramatičnega društva v Trstu. (Finančni odsek.)

Vinko Bandelj: Zgodovina Italije. Založil in izdal »Znanstveno-založniški zavod« v Trstu. Trieste (I) 1920. Cena? — Prejeli smo v oceno to knjigo, ki je namenjena, kakor smo brali v raznih italijanskih časopisih, našim ljudskim, meščanskim in srednjim šolam. Ker je obravnavanje zgodovinske važne faktor pri šolskem pouku, se hočemo pečati s pričujočim delom v eni prihodnjih številki našega lista.

»Družba v. Mohorja v Prevaljah« izda za l. 1921. naslednje knjige: 1. Dr. Jeglič: »Na noge v sveti boji« (Druga knjiga: »V boj za krščanske resnice in čednost!«) — 2. Dr. Zoré: »Življenje svetnikov«. Drugi del (drugi zvezek.) — 3. Dr. Vedenik: »Kako si ohranimo ljubo zdravje?« (3. snopič.) — 4. »Slovenske večernice«, 74 zvezek. — 5. Koledar »Družbe sv. Mohorja« za leto 1921. — Udhina znaša 10 jgsl. kron, za kar dobi vsak ud teh pet knjig. Ker nas loči »kitajski zid«, je naročitev prepuščena posameznikom.

Razne vesti.

Zborovanje »Zavezine« delegacije se vrši letos v prvi polovici meseca septembra v Celju. Na ta dan bo »Zaveza« položila račun o svojem 33 letnem delovanju in se bo razdružila, ker ustvarja učiteljstvo Jugoslavije enotno stanovsko organizacijo s sedežem v Beogradu (UJU.)

»Narodna Prosveta« od dne 11. p. m. poroča: Ministarstvo prosvete odločilo je, da se prekine sa skraćenim školovanjem po učiteljskim školama. Ovo je poslednja generacija, koja će po tome skraćenom roku učiti. Od iduće 1920. g. školovanje će biti redovno na četiri godina. U isto vreme sprema se projekat, da se školovanje u učiteljskim školama povisi na pet godina.

Kulturno posojilo. Ministrstvo za prosveto je prejelo od Anglije in Švice dve ponudbi za veliko kulturno posojilo, ki naj se porabi za povzdigo vseh kulturnih zgradb in ustanov v državi SHS.

Ministrstvo za trgovino in obrt je dalo na razpolago 7 milijonov dinarjev za povzdigo in izboljšanje obrtno-rokodelskih šol v Jugoslaviji.

Cenzura filmov. Kriminalistika je spoznala, da imajo kinematografi slab vpliv na duševni razvoj otroka. Zato je povsod uvedena cenzura filmov. Tako komisijo, sestavljeno iz strokovnjakov, bodo ustanovili tudi v Belgradu. Sestavljena bo iz dveh učiteljev in enega policijskega uradnika.

V Bajni Bašti v Srbiji je umrla Angležinja Habersfeld, ki je vse svoje moči posvečala skrbi v vojni osirotele srbske dece. Vse svoje premoženje je zapustila domu, ki ga je ustanovila za vojne otroke.

Treznostni dan v kraljevini SHS. Naučno ministrstvo je odredilo, da se dne 8. maja t. l. na vseh srednjih, strokovnih in meščanskih šolah kraljevine SHS predava o alkoholu; zdravstveno ministrstvo pa je izdalo nalog, da naj po možnosti povsod predavajo zdravniki. Tako so se tudi na slovenskih srednjih, strokovnih in meščanskih šolah vršila taka predavanja, ki so jih po prizadevanju zdravstvenega odseka skoraj povsod imeli zdravniki. Predavanja

so med mladino povsod vzbudila veliko zanimanje in prineso gotovo dober sad.

Lektor za srbohrvaški jezik v Pragi. Čehoslovaški poslanik Kalina je posredoval pri jugoslovenski vladi, da bi se na belgrajskem vseučilišču določil profesor, ki bi prevzel na vseučilišču v Pragi mesto lektorja za srbohrvaški jezik.

Šola za očete. Neki francoski list priporoča ustanoviti šol za očete, kjer bi se mladi ljudje učili vsega, kar potrebujejo za vestno izpolnjevanje bodočih očetovskih dolžnosti.

Kmetijsko srednje šolo v Kraljevcu in Šabcu je ustanovilo poljedeljsko ministrstvo. To bosta v Srbiji prvi šoli te vrste.

Veliko pomanjkanje učiteljstva v stari Srbiji se kaže v tem, da je tam še 518 praznih učiteljskih mest. V boljšem položaju je šolstvo v okrajih Beograd, Valjevo, Kragujevac in Smeredovo.

Kino v šoli. V Parizu nameravajo uvesti v šole kinematografe in sicer tako, da bo vsak teden eno dopoldne predavanje poučnih filmov. Ta predlog je stavil **monsieur Riotol**, ki si obeta od kina neprecenljiv uspeh. Uprizarjali se bodo filmi iz narave, živalstva, zemljepisa, iz zajemljivega vsakdanjega življenja vsega sveta, dalje filmi iz raznih obrtnih zavodov in delavnic ter končno tudi razni zabavni filmi, od teh pa le taki, ki bodo plemenito vplivali na duševnost učencev.

Dr. Fr. W. Foerster je med nemškimi pedagogi danes najpopularnejša oseba; znan pa je po svojih spisih tudi slovenskemu učiteljstvu, in mislimo, da ne bo odveč, če zabeležimo na tem mestu nekatere podatke iz njegovega življenja. Rojen je bil dne 2. junija l. 1869. v Berlinu kot sin tajnega vladnega svetnika prof. dr. Foersterja. L. 1889. je prebil zrelostni izpit na gimnaziji Friderika Viljema v Berlinu, potem pa je študiral filozofijo in nacionalno ekonomijo v Freiburgu in v Berlinu. Po dovršenih študijah je otvoril na vseučilišču v Zürichu tečaj za etiko, urejene za razne slušateljske letnike. Iz Zürichja je odšel zaradi socialnih in pedagoških študij na Angleško in potem v Ameriko. Vrnivši se v Zürich je predaval sociologijo, filozofijo, praktično filozofsko etiko, kasneje tudi moralno pedagogiko. L. 1913. je bil Foerster pozvan kot profesor pedagogike na dunajsko vseučilišče, kjer pa je ostal en semester; nato je odšel v München, kjer je danes vseučiliški profesor.

Muzej za starše in vzgojitelje. V Amsterdamu na Nizozemskem so priredili poseben muzej, posvečen **vzgoji mladine.** Muzej je razdeljen v **dvanast skupin**, katerih obseg je naslednji: 1. Telesni razvoj in oskrba otroka. 2. in 3. Oblačilo in hrana. 4. Okolica otrokova, posebno njegovo bivališče. 5. Proučevanje otroka in njegov dušni razvoj. 6. Skrbstvo za abnormalne otroke. 7. Pomoč pri nezgodah v družini, v šoli in na prostem. 8. Igre, glasba, ročna dela. 9. Mladinopisje. 10. Vzgoja otrok v Indiji. 11. Zgodovina. 12. Knjižnica. — Uspehi muzeja so zadostni. Najzanimivejša in najbogatejša je točka 5., o **proucevanju duševnih zmožnosti otroka**, ker se naslanja osobito na neposredno sodelovanje občinstva, in prvi vrsti staršev in vzgojiteljev. Gradivo v tej skupini je zelo mnogovrstno in poučno. Mnogi spisi, risbe, ročna dela, celo umotvori (kakor v kiparstvu, slikarstvu, glasbi itd.) kažejo na bogato polje otrokove duše. Zelo mikavni so izrazi duševnih zmožnosti otrok med nekulturnimi narodi Indije. — Muzej je prirejen kot **potovalni muzej**, ki potuje od mesta do mesta in budi med najširšimi sloji prebivalstva zanimanje za vzgojo mladine.

Z. D.
500letnica kralja Jurija Podiebrada. Dne 23. aprila t. l. je preteklo 500 let, odkar se je rodil veliki češki kralj Jurij Podiebrad († 1471). V spomin tega jubileja sta »Zgodovinsko društvo« in društvo »Hus« priredila shode v Pragi. Profesor Urbanek je imel slavnostni govor, v katerem je poudarjal zasluge tega češkega kralja, ki je prvi proglasil načelo narodne češke države.

Proslava obletnice smrti največjega ukrajinskega pesnika Tarasa Ševčenka se je izvršila pred kratkim po vsej Ukrajini.

Na Dunaju se je vršilo zborovanje ljudsko- in meščanskošolskega učiteljstva, na katerem so razpravljali o potrebi otvoritve visokih šol za učitelje. Sprejela se je resolucija, v kateri se zahteva, da se mora učiteljska izobrazba načelno zaključiti z univerzo; dotlej pa naj država učiteljem, ki so že v službi, omogoči obiskovanje visokih šol.

Iz upravnistva.

Danzadnem nam prihajajo reklamacije zaradi lista. Mi ga redno pošiljamo vsem onim, ki so vpisani v imenikih posameznih učiteljskih društev. Ti se izpolnjujejo sproti, kakor nam tajniki sporočajo nove člane. Večkrat pa reklamirajo list tudi učitelji, ki niso vpisani v njih. Tem seveda ne moremo ustreči, dokler ne uravnajo zadeve z lastnim učiteljskim društvom. Vsako izpremembo v naslovih, ali kar že koli, je tedaj javiti po posredovanju lastnega društva in sicer na naslov upravnistva, ne pa na uredništvo, kakor se je dogajalo doslej. Le na ta način bomo ohranili red v našem poslovanju.